

פרק ו'

המגזר הציבורי ומימונו

- גירעון הממשלה הרחבה בישראל הסתכם ב-2020 ב-11.9 אחוזי תוצר, לעומת 4.5 אחוזי תוצר ב-2019. הגירעון התקציבי הסתכם השנה ב-11.6 אחוזי תוצר, לעומת 3.7 אחוזים ב-2019. הגידול של גירעון הממשלה הרחבה ביטא בעיקר גידול של ההוצאות בשיעור של 7.1 אחוזי תוצר.
- הרחבת הוצאות הממשלה תרמה להפחתה משמעותית של הפגיעה בפעילות הכלכלית ולצמצום הסיכונים לשרידות העסקים והיווצרות אבטלה ממושכת.
- יחס החוב לתוצר עלה בשנת 2020 מ-60 ל-72.6 אחוזי תוצר – רמת החוב הגבוהה ביותר מאז 2009, ומעט מעל לחציון ב-OECD. גידולו של יחס זה השנה היה נמוך מעט מהגידול הממוצע במדינות ה-OECD.
- ישראל היא המדינה השישית מבין מדינות ה-OECD מבחינת גובהו של שיעור הגירעון בשנת 2020. גודלו היחסי של הגירעון משקף בעיקר את רמת הגירעון הגבוהה בישראל עוד לפני המשבר, ופחות את גידולו בשל המשבר.
- מחמת הדחיפות, שנבעה ממצב החירום הבריאותי, אישרה הכנסת "קופסאות קורונה" כתוספות תקציביות זמניות לשנים 2020 ו-2021 במספר פעימות לאורך השנה. חוסר הוודאות לגבי משך המשבר הקשה על תכנון המדיניות, וזו עודכנה לאורך השנה, כמו במרבית המדינות, בהתאם להתפתחויות.
- כלקח מהיעיכובים והקשיים במתן הסיוע לעסקים ולעובדים חשוב לבנות מנגנון סיוע קבוע, המופעל על-בסיס מדדים כלכליים, כך שלא יהיה פיגור בהפעלתו, והתמיכה תופסק אוטומטית כשהצורך בה ידעך.
- המגיפה העמידה בסיכון את יכולת הספיקה של מערך האשפוז, שסובל ממחסור כרוני בכוח אדם ובתשתיות. כדי לשפר את עמידות המערכת נדרשים קיבוע של תקני כוח האדם הזמניים והמיטות שניתנו לבתי החולים במהלך המשבר, הרחבת ההכשרה האקדמית של אחיות, תגבור מערך הטיפול הנמרץ ותכנון ובינוי של מבנים רפואיים באופן שיאפשר גמישות במצבי חירום.
- הפעילות השוטפת במערכת החינוך נפגעה מאוד במהלך הסגרים וביניהם. השקעה בתהליכי דיגיטציה של בתי הספר וביזור סמכויות מהשלטון המרכזי לרשויות המקומיות ולמנהלי בתי הספר תוך מתן אוטונומיה ניהולית ופדגוגית יוכלו לתרום להעלאת איכות החינוך בישראל.
- שינוי הכללים הפיסקליים, שנדרש להתמודדות עם משבר הקורונה, גלש גם לתחומי התקציב הרגיל, וחלק מהשינויים בכללי התקציב המשכי מחלישים את המגבלות המוסדיות אשר מתמרצות את הממשלה להעביר תקציב במועד. חשוב שהממשלה הבאה תאשר תקציב רגיל בהקדם ותשיב את מנגנוני השליטה והבקרה, תוך התאמת הכללים הפיסקליים למצב המשק וליעדי גירעון אחראיים ועקביים עם היעדים שתקבע לטווח הארוך.
- שחיקת התוספת ליחס החוב לתוצר שהצטברה בשל משבר הקורונה תהיה איטית, גם אם שיעור הריבית יהיה נמוך בהרבה משיעור הצמיחה. לכן יחס החוב לתוצר בעשורים הקרובים צפוי להוסיף להיות גבוה יותר מרמתו החזויה ערב המשבר, והדבר עלול להגביל את המרווח הפיסקלי להתמודדות עם משברים נוספים.
- במסגרת ההיערכות להתאוששות מהקורונה נרשמת במדינות המפותחות כוונה לפעול ל"התאוששות ירוקה" – על מנת להפיק גם תועלות ארוכות טווח מהמהלכים לעידוד הפעילות הכלכלית. חשוב לקדם תהליך דומה גם בישראל.